OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Asiantuntijalausunto

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
Erityisasiantuntija Amanda Mäkelä

7.10.2024

Oikeusministeriön lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta (HE 93/2024 vp)

Yleistä

Talousvaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä asiantuntijalausuntoa otsikkoa koskevasta hallituksen esityksestä (HE 93/2024 vp). Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annettua lain (897/2009) 3 a §:ää. Esityksessä on kyse Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2018/1724 (jäljempänä SDG-asetus) täydentävästä sääntelystä. Esityksessä ehdotetaan, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskus (jäljempänä KEHA-keskus) toimisi asetuksen mukaisena kansallisena koordinaattorina sekä teknisen järjestelmän rekisterinpitäjänä kansallisin osin. Lisäksi sille annettaisiin oikeus vastaanottaa ja luovuttaa edelleen palveluväylässä liikkuvaa todistusmateriaalia toimivaltaisten viranomaisten välillä.

Oikeusministeriö on antanut hallituksen esitysluonnoksesta valmisteluvaiheessa lausunnon esityksestä järjestetyllä lausuntokierroksella. Oikeusministeriö kiinnitti lausunnoissaan huomiota esityksen henkilötietojen suojaa koskeviin kysymyksiin, erityisesti rekisterinpidon, kansallisen liikkumavaran käytön sekä henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteiden osalta. Lisäksi kiinnitettiin huomiota toimivaltaisten viranomaisten määrittämiseen sekä todistusmateriaalien vaihtoon viranomaisten välillä.

Oikeusministeriö lausuu esityksestä kunnioittavasti seuraavan:

Henkilötietojen suoja

Esityksessä ehdotetaan, että KEHA-keskus toimisi SDG-asetuksen kansallisena koordinaattorina sekä digitaalisen palveluväylän todistusmateriaalin vaihtoon liittyvän kansallisen teknisen järjestelmän rekisterinpitäjänä. Oikeusministeriö toteaa, että rekisterinpitäjästä säätäminen on mahdollista yleisen tietosuoja-asetuksen (EU) 2016/679 4 artiklan 7 kohdan sisältämän kansallisen liikkumavaran nojalla. Kyseisen kohdan mukaan rekisterinpitäjällä tarkoitetaan tahoa, joka yksin tai yhdessä toisten kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot. Mikäli tällaisen käsittelyn tarkoitukset ja keinot määritellään unionin tai jäsenvaltioiden lainsäädännössä, rekisterinpitäjä tai tämän ni-

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

mittämistä koskevat erityiset kriteerit voidaan vahvistaa unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti. Oikeusministeriö toteaa, että silloin, kun rekisterinpitäjä on viranomainen, rekisterinpitäjästä on yleensä syytä säätää perustuslaista johtuvista syistä (perustuslain 2 §:n 3 momentti). Rekisterinpitäjästä säätämistä puoltaa myös, jos rekisterinpitäjä voisi käsittelyn luonteesta tai laajuudesta johtuen jäädä epäselväksi.

Oikeusministeriö toteaa, että esityksessä on kuvattu KEHA-keskuksen ja toimivaltaisten viranomaisten tietosuojaoikeudellisia rooleja ja vastuita, ja KEHA-keskuksen rooli nimenomaan todistusmateriaalin vaihtoon liittyvän kansallisen teknisen järjestelmän rekisterinpitäjänä vaikuttaa perustellulta. Esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 33) todetaan, että KEHA-keskus olisi rekisterinpitäjä siltä osin, kun se käsittelisi tässä lainkohdassa tarkoitettua toimivaltaisilta viranomaisilta saatua todistusmateriaalia niiden edelleen toimittamista varten. Edellä mainittu ei esityksen mukaan vaikuttaisi siihen, että todistusmateriaalia vaihtavat toimivaltaiset viranomaiset olisivat yhä rekisterinpitäjiä omien menettelyidensä ja rekisteriensä osalta. Oikeusministeriöllä ei ole huomautettavaa esityksessä ehdotettuun rekisterinpitoon, sikäli kun se esityksen kuvausten perusteella vaikuttaisi vastaavan, mitä tietosuoja-asetuksessa säädetään rekisterinpitäjästä.

Oikeusministeriö on valmisteluvaiheessa kiinnittänyt huomiota henkilötietojen suojan näkökulmasta lisäksi kansallisen liikkumavaran käyttöön sekä henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteisiin. Hallituksen esitystä on jatkovalmistelussa täydennetty tältä osin, eikä esitykseen ole edellä mainituilta osin huomautettavaa.

Toimivaltaisten viranomaisten määrittäminen ja viranomaisten välinen tiedonvaihto

Oikeusministeriö on esityksen valmisteluvaiheessa antamassaan lausunnossa kiinnittänyt huomiota toimivaltaisten viranomaisten määräytymistä koskevaan kysymykseen perustuslain 2 §:n 3 momentissa säädetyn kannalta sekä tarpeeseen arvioida tarvetta säätää eri viranomaisten välisestä tiedonsaantioikeudesta tai luovutusoikeudesta. Esityksen jatkovalmistelussa perusteluja ja ehdotettua säännöstä on täsmennetty tältä osin. Esityksen mukaan KEHA-keskukselle säädettäisiin oikeus vastaanottaa ja luovuttaa todistusmateriaalia mahdollisten salassapitosäännösten estämättä. Oikeusministeriö pitää tätä sääntelyratkaisua perusteltuna, koska todistusmateriaalissa voisi olla myös salassa pidettäviä tietoja ja luovutettavien tietojen joukko saattaa tulevaisuudessa myös laajentua sääntelyn kehityksen myötä. Näin sääntelyn perusteella olisi selvää, että KEHA-keskuksella olisi oikeus vastaanottaa ja luovuttaa sellaistakin todistusmateriaalia, joka sisältäisi salassa pidettäväksi säädettyjä tietoja.